

Bene Zoltán

Nincs kegyelem

I.

Szentkálnay százados keze hónapok óta remegett. Isaszeg után vette először észre, azon az éjszakán, amikor az a gyerek vért hányt, mielőtt kiszenvedett. A százados hetekig viselte a vérfoltot az egyenruháján. Komoly erőfeszítéssel úrrá lett a kézremegésen, óvatosan újra a szájához emelte, pontosan az ajkai közé illesztette a szivart. Hagyta, hogy az orosz gyűjtsa meg.

– Amerikai – közölte az orosz. Franciául.

Szentkálnay százados bólintott, tudomásul vette, hogy az óceán másik partjáról származó dohányt tart az ujjai között.

– Hallgatom, mon capitaine – szólta ismét az orosz, miközben leült Szentkálnayval szemben.

A százados újra szippantott a szivarból, hosszan fújta ki a füstöt, figyelte, ahogy kavarog a szűkös helyiségben.

– Ön nem elkötelezett a Habsburg császár irányában, mon colonel.

– Én a cár őfelsége irányában vagyok elkötelezett, aki az Ön császáranak barátja.

– A Habsburg császár nekem nem császárom. Királyom sem volt sosem, nem koronázták meg... Ám ha megtennék, sem ismerném el!

– Ön republikánus?

– A Habsburg-házat megfosztottuk a tróntól. Én a független magyar állam hadseregének tisztje vagyok, mon colonel.

– Ilyen állam nem létezik – legyintett az orosz. – Seregeik két héttel ezelőtt letették a fegyvert. Fővezérének hadseregparancsa Önt is erre kötelezte volna. Ön azonban, akár valami hegyi rabló, az erdő rejtekéből lövöldözött ránk. Ez nem vall úriemberre, mon capitaine!

Szentkálnay százados elnyomta a szivart.

– Nem tudom, a fővezéremet mi indította arra, amit tett – mondta halkan. – A becsületem és a lelkiismeretem nem engedte, hogy kövessem a parancsot.

– Abban nem akadályozta meg, hogy lesből, orvul gyilkolja az embereimet! – fakadt ki az ezredes.

– Háborúban állunk, mon colonel.

– Ebben téved. A háborúnak vége. Ön köztörvényes bűnöző, mon capitaine.

– Mégis a rangomon szólít...

Az orosz az asztalra csapott, a szeme szikrázott.

– Ne legyen szemtelen, gróf úr! Úriember vagyok, udvariasságomat ne hánytorgassa föl!

– Udvariassága nem személyemnek szól, mon colonel – felelte nyugodtan Szentkálnay.
– Őszinteséget kíván? – kérdezte élesen az ezredes. – Legyen. A nővére igen kedves asszony. Mondhatnám, vonzó özvegy. Szándékomban áll öt magammal vinni Pétervárra. Ő sem zárkózik el előlem, úgy vélem...

Szentkálnay százados gúnyosan elmosolyodott.

– Nem vagyok gyerek, mon capitaine! Biztosíthatom afelől, tudom, hogy nem szerelemből tart velem a hölgy... Ha velem tart egyáltalán. De ha itt marad, csak megaláztatásban lenne része a testvére és elhunyt férje tettei miatt.

– A sógoromat az Ön dzsidásai gyilkolták meg!

– Háború volt, gróf úr! Ön katona, miként én is az vagyok. A sógora nemkülönben. A háborúban ölünk. Ez a dolgunk.

– Minket nem az ölés vezetett – suttogta a százados. – Hanem a hazaszeretet.

Az orosz élesen, erőltetetten fölnevetett.

– Szibéria tele van a hazájukért küzdő bolondokkal! Ezek csak szavak...

– Esmék...

– Szavak! Semmi több. Mit értek el a franciák a forradalmukkal? Halált, halált, halált! Éhséget, nyomort, árulást! És el ne felejtsem: forradalmuk megszülte Napóleont, a pokolfajzat korzikai fattyút!

Az orosz keze ökölbe szorult, majd elernyed. Önelégült mosoly suhant át az arcán.

– Mi pedig legyőztük Napóleont. Mi mindenkit legyőzünk, mon capitaine! Önöket is. Játszva.

– És most mit kíván tőlem, mon colonel?

– Át kellene adnom az osztrákoknak. Sőt! Agyon kéne lövetnem, hiszen Ön gerillaháborút folytatott, s ezzel megfosztotta önmagát és embereit mindennemű jogaitól. Mégsem teszem. Tudnia kell: a nővére miatt. Őszinteséget kért. Őszinte vagyok. Két katonám visszakíséri Önt az embereihez, de még mielőtt odaérnének, az erdő szélén Ön megszökik. Nincs messze a határ. Törökország befogadja.

– És a századom?

– Átadom őket az osztrák hadseregnek, sorsuk felől törvényes uraik döntenek. Az útonállásról hallgatok.

– Velük tartok magam is.

Az orosz ezúttal valódi nevetésben tört ki.

– Még mindig nem vette észre, hogy vége van, gróf úr? Ennek a hősi póznak már nincs értelme. Ön ennek ellenére színészkedik. Holott tudja jól, hogy nem fogom Önt sem lelővetni, sem hóhérkézre adni. A lehetséges családi boldogságom nem teszem kockára egy bukott forradalom bukott figurája miatt.

– És mit szólna ehhez a cár, ha a fülébe jutna? – okvetetlenkedett Szentkálnay.

Az ezredes ismét szívből kacagott.

– Csak nem gondolja, mon capitaine, hogy őfelségét érdekli, mi lesz Önökkel? Mivel úriember, természetesen, kérni fogja császári barátját, hogy legyen könyörületes. De mint uralkodó tisztában van azzal, hogy a rebelliseknek nyakát kell szegni. Példát kell statuálni. Ez a dolgok rendje. Ez az állam bölcs vezetéséhez hozzátartozik. Ugyanakkor egy uralkodó nem lehet kisszerű. Egyes emberek nem számítanak. Az, hogy Ön él-e, hal-e, nem érdekel senkit rajtam és a nővérén kívül. Az elv a fontos: a lázadóknak lakolniuk kell. Lehetőleg úgy, hogy soha többé senkinek ne legyen kedve a rebellióhoz.

– Ön is elvekről beszél, mon colonel...

– A győztesek elveiről, gróf úr! S mivel a győztesek elvei, értelemszerűen jogosak. A vesztesek elvei nevetségesek és szájalomra méltók... De nem kívánom folytatni Önnel ezt a meddő vitát! Az embereit átadom a hatóságoknak, Önt, ha kell, erőszakkal toloncolom át török területre. Végeztem, leléphet!

Szentkálnay százados sápadt arccal, remegő kézzel kelt föl a székéről, vigyázzba vágta magát, kurta főhajtással nyugtázta az orosz ezredes szavait.

– Ön kifigurázott és megalázott, Monsieur Csilingarov – mondta. – Sajnálom a nővéremet és szégyenkezem miatta.

Az orosz cinikusan elvigyorodott, a vállát vonogatta.

– A legyőzött katona sosem szereti legyőzőjét. Ez természetes. Távozzék! Szentkálnay százados kilépett a szobából.

II.

Mantar bég lassan öntötte ki csészéjébe a tömény, fekete italt. Szerette a méregerős kávé, napjában hatot-hetet is megivott. Szomorú volt, félt becsukni a szemét, nehogy megint a fiatal Ahmed rémült tekintetét lássa maga előtt. Alig néhány napja, hogy meghalt. Mantar bég végignézte a haláltusáját. Némán figyelte, ahogy a csonkolt láb kötése átvérzik. Megszorította a fiú kezét, amikor időről időre magához térve túlvilági rémület ütközött ki az arcán. Alig volt több tizenhét évesnél. Alig volt idősebb annál a másiknál, aki hat évvel korábban ugyanígy az ő a karjai között lehelt ki a lelkét. Mantar bég háta meggörnyedt.

– Túl sok a halál – mormolta szakállába azon a nyelven, amin a csaták hevében üvöltözni szokott.

Kopogtak a szoba ajtaján, Mantar bég mordult egyet. Két katona lépett be, egy ingujjra vetkezett orosz tisztet vezettek.

– Foglaljon helyet, mon colonel – szólt Mantar bég francia nyelven.

Az orosz leült, sötéten nézte a török tisztet. Mantar bég újabb csészét vett elő, teletöltötte kávéval. Az orosz elé tolt a csészét.

– Fogyasszon, mon colonel – kínálta. – Jót tesz. Nyugtat, pihentet.

Az orosz belekortyolt az italba. Keveset kilötykölt belőle. Rémegett a keze.

– Lám, a veszteseknek remeg a kezük – jegyezte meg Mantar bég.

– Már egy ideje remeg – mondta az orosz komoran. – Karsz ostromának második hetében kezdte.

– Ismerem az érzést – mosolygott nyájasan Mantar bég.

Mantar bég leplezetlenül vizslatta foglyát, akit ez láthatóan feszélyezett.

– Ismerem Önt? – kérdezte az orosz bizonytalan hangon.

– Nem – felelte Mantar bég. – Nem ismer. Találkoztunk már, de nem ismer, colonel Csilingarov.

Az ezredes bizalmatlanul, értetlenül pislogott maga körül.

– Önök mindenkit legyűrnek, nemde? – csevegett tovább Mantar bég. – Mivel magyarázza, hogy ezúttal mégis elbuktak?

Csilingarov gyanakodva vizslatta fogva tartója arcát.

– Kitűnő fegyverek voltak – mondta végül. – Nem a török erők kényszerítettek térdre bennünket, hanem az angol és a francia haditechnika.

- Igazságosnak érzi ezt Ön?
– Hogyan tehetném?
– Helyes – Mantar bég elégedetten bólintott. Újra teletöltötte saját csészéjét, élvezettel szűrte a kávé.
– Szabadon fogom engedni, mon colonel. Szeretném, ha töprengene igazságon és igazságtalanságon. Tépeldne túlerőn és erőtlenségen. Esméken, mon ami! A győztesek és a vesztesek elvein.
Csilingarov szinte szoborrá vált. Csak a keze reszketett, s benne a csésze. A kávé az ingére csöpögött.
– Tegye le azt a csészét, colonel Csilingarov. Kár a finom nedűért.
Az orosz óvatosan visszahelyezte az asztalra a finom porcelánt.
– Ön az, capitain Szentkálnay?
– A nevem Mantar bég – mosolygott a másik. – Azt jelenti: gomba. De a gyorsan feltörő ember megnevezésére is használják. Ezredes vagyok, miként Ön. A szultán hadseregében. Korábban százados voltam egy másik ármádiában, akkoriban még a nevem is más volt... Hogy van a kedves felesége önagysága, mon colonel?
Csilingarov lehajtotta a fejét.
– Meghalt. Gyermekegységben. A fiunkkal együtt.
– Sajnálom – a török tiszt arca meg se rezdült. – A katona élete folyamatos veszteség, mon ami.
Az orosz újra fölemelte a fejét, a bég tekintetét kereste. Mikor megtalálta, hosszan farkaszemet néztek. Végül Mantar bég törte meg a csöndet:
– Kmetty tábornok többször megverte az Ön bajtársait Karsznál. Mikor a gyáva Williams föladata az erődöt, ő és Kohlmann ezredes úr átvágták magukat a kozákokon, és nagy pusztítást vittek véghez a soraikban. Jőmagam szabadcsapataimmal oroszokra vadásztam a Kaukázusban, ahogyan hajdan tettem a Kárpátok hegyei között. Így esett fogságba Ön is a legényeivel. Sok oroszot megöltünk. Erre vártunk évek óta.
– Szép életcél.
– Gondolja?
Mantar bég újra a csészéjével foglalatzkodott.
– Gondolja? – ismételte meg.
Lassan kevergette a fekete italt.
– Gúnyt űz belőlem, mon colonel – mondta melankolikus mosollyal, megadóan. – Ismét gúnyolódik... Rádásul igaza van. Nem szép életcél és nem nyújtott vigaszt... Gúnyolódik, és igaza van. Egyformák vagyunk, mon colonel. Katonák, semmi többek. Számunkra nem létezik valódi megváltás. Pokolra fogunk jutni... Mert végső soron nekem is igazam van. És az én igazságom most igazabb igazság, mert hatalmam van Ön fölött. Nem Önnek fölöttem, ezúttal nem! Tehát hiábavalóak az ironikus szavak, mon colonel...
A bég tekintete a semmibe révedt.
– A győztesek megengedhetik maguknak, hogy közhelyesek és banálisak legyenek – mondta végül.
Utolsó szavai közben intett a két katonának, akik az ajtó két oldalán álltak, mióta bekísérték a foglyot. Most megragadták Csilingarovot, durván felrántották ültő helyéből.
– A katonáim elviszik a határra, ott elengedik. Végeztem!

Az orosz nem ellenkezett. Meg se nyikkant. Engedelmesen követte a két török katonát. Mantar bég egyedül maradt. Behunyta szemét. Ahmed rémületét látta megint. És a gyereket, aki hat évvel azelőtt lehányta vérrel. Orrába kúszott a vér szaga. Ivott a kávéból. Tor-ka összerándult, vasas ízt érzett a szájában. Lecsapta a csészét az asztalra, a porcelán darabokra tört. Előkotorta a zsebéből a kis, barnás színű tömböt. Kicsiny darabot vágott belőle, összetörte, másik zsebéből apró pipát halászott elő, megtömte a porrá zúzott barna anyaggal. Rágyújtott. Nemsokára könnyebb lett minden. Az orosz már bizonynyal átvergődött a határon.

